

VÆKST

2023 – uge 28

Bryd den grønne bro efter høst og forebyg angreb af tabsvoldende skadedyr i vintersæd og vinterraps i efteråret

Bladlus, fritfluer, aksløbere, bygfluer og snegle er efterhånden hvert år udfordrende gæster i flere vintersædsmarker – angrebsgraden af hver af dem er naturligvis afhængig af sæsonens vejr- og opformeringsbetingelser. Et større areal med vintersæd er igen i år anmeldt til tidlig såning inden 7. september for at kunne opfylde efterafgrødekravet. Tidlig såning og/eller et langt lunt efterår øger risikoen for udfordringer med skadedyrene, og fugtige forhold i juli og august måned er desuden gunstigt for skadedyrene, fordi deres føde- og opformeringsgrundlag (græsser og spildkorn) er i god vækst under disse forhold. Fokus er naturligvis, at få høsten godt i hus hen over august måned, men sideløbende er det vigtigt at være obs. på, at få den nye sæson i marken forberedt bedst muligt.

Fælles for skadedyrene er, at de forebygges / bekæmpes bedst ved at bryde ”den grønne bro” efter høst. Sørg for, at spildkorn og græsukrudt ikke står urørt efter høst og frem til såning af vintersæden. Dette er især vigtigt i marker, som ikke er nedvisnet før høst, og/eller hvor der er/har været en tæt græsmåtte i bunden af forfrugten, som med de seneste ugers regn er ”vækket til live”. **Nedenstående anbefalinger gælder naturligvis ikke direkte såning i et fuldt integreret Conservation Agriculture-system, hvor der søges bæredygtige balancer i bl.a. jordstruktur og biodiversitet gennem så lidt jordbearbejdning som muligt.**

Jordbearbejdning forud for vintersæd

Uanset om vintersæden skal etableres pløjefrit eller efter forudgående pløjning, vil helt øverlig harvning (maks. ca. 3-5 cm's dybde) én eller flere gange efter høst før etablering af vintersæd forstyrre/reducere angreb af bladlus, bygfluer, aksløbere, fritfluer og snegle, da deres føde- og opformeringsgrundlag derved forsvinder. Øverlig harvning vil naturligt have størst effekt under tørre forhold. Undlad dyb harvning, da essensen er, at man med helt øverlige harvninger forstyrrer skadedyrene samtidig med, at man sikrer spiring af bl.a. spildkorn og spildraps uden at ”begrave” græsukrudsfrø inden efterfølgende pløjning / glyphosatbehandling forud for såning af vintersæden.

Jordbearbejdning forud for vårsæd

Marker, der skal efterfølges af vårsæd, bør til gengæld ligge helt urørt hen i løbet af efterårsmånederne. Skal der etableres efterafgrøder i markerne efter høst, vil megen jordfugt betyde, at efterafgrøder kan fremspire uden behov for jordbearbejdning / at meget øverlig jordbearbejdning (maks. 2-3 cm's dybde) ved etablering er tilstrækkelig. **Alle græsukrudsfrø - på nær gold hejre - fremspirer bedst - med efterfølgende størst henfald - ved at ligge urørt hen i stubben i løbet af efterårs- og vintermånederne.** Således reducerer man udfordringerne med græsukrudt mest muligt. Har man meget gold hejre, vil det oftest være i udsiderne af markerne, og her kan man så foretage en øverlig harvning. Vær altid obs. på regler for tidspunkter for jordbearbejdning afhængig af efterafgrøde- og jordtyper forud for vårsæd. På bedrifter med erfaringsvis angreb af aksløbere kan der opnås dispensation til jordbearbejdning om efteråret i marker, hvor der skal være vårsæd.

Bladlus

Viruset havrerødsot overføres af bladlus i efteråret, og symptomerne viser sig løbende i foråret fra begyndende vækst – tidligst i vinterbyg, mens symptomer i vinterrug oftest først ses hen i maj-juni måned. Vinterrug kan også blive angrebet med uensartet og svagere udvikling af sideskud til følge. Jo tidligere såning i efteråret, jo større risiko for angreb. For hver uges udsættelse af såtiden kan der opnås op til en halvering af angrebene af havrerødsot. Generelt ses de kraftigste angreb ved såning før cirka 10.-15. september. Årsagen hertil er, at bladlusene om efteråret søger attraktive værtsplanter. Derfor er de tidligst fremspirede marker mest udsatte. Derudover har bladlusene længere tid til at overføre viruset i tidligt såede marker, før kulde sætter en stopper for deres aktivitet.



Billede 1. Symptomer på havrerødsot i vinterbyg tidligt forår. . Fremadrettet er det muligt at vælge havrerødsotresistente vinterbygssorter, bl.a. den højtydende 2-radet sort, Orchade, fra Nordic Seed.

Foruden forebyggelse af bladlusangreb i stubben efter høst er det muligt at anvende pyrethroider mod bladlus i efteråret. Det er dog meget vanskeligt at vurdere angrebsgraden og forudsige det bedste tidspunkt for bekæmpelse, som dog forventes at være på kornets 3-4 bladstadiet med evt. opfølgning 2-3 uger senere. Følg bl.a. varslinger fra registreringsnet, Cordulus og Syngentas BYDV Assist. Hermed opnås information om, hvornår det er tid til at undersøge vintersæden for angreb og evt. foretage behandling(er) mod bladlus.

Fritfluer

3. generation fritfluer lægger æg fra slutningen af august til ind i september. Fritfluerne kan skade ved enten

- at ligge æg direkte i vintersæden i 1,5-2 bladstadiet *eller*
- at ligge æg på spildkornplanter og græsukrudt i stubben efter forfrugten. Planter med 1,5-3 blade er attraktive for æglægning, mens der ikke lægges æg på ældre planter



Billede 2. Symptomer på angreb efter fritfluelarver i vinterrug tidligt efterår.

Især vinterrug etableret pløjefrit rammes hårdt af angreb af fritfluer. Typisk ses skaden af fritfluer i striber efter mejetærskeren, hvor fremspiringen af spildkorn er størst. I værste tilfælde kan fritfluelarverne rydde en hel plantebestand, og omsåning kan blive nødvendig. Milde angreb ses kun sporadisk i plantebestanden, og vil ikke have større betydning for udbyttet, fordi naboplanterne delvis vil kompensere for skaderne på afgrøden.

Der er ikke mulighed for kemisk bekæmpelse af fritfluer og deres larver i vintersæden.

Bygfluer

I de senere år og især i dette forår er der observeret angreb af 2. generation bygfluens larve i flere vintersædsmarker (og senere af 1. generations larver i mange vårhvedemarker og også i sent /forsinket udviklet vintersæd). Fra angrebne områder flyver bygfluerne til ny-sået vintersæd i efteråret, hvor 2. generation bygfluer lægger æg i september og kan angribe især tidligt sået vintersæd. Symptomerne bliver først tydelige i foråret i marts-april måned.

Angreb i vintersæd er mindre tabsvoldende end i vårhvede, da vintersæden ofte kompenserer for angrebne skud, hvis væksten i øvrigt ikke er hæmmet af andre årsager. Dog blev der i undersøgelser i angrebne vinterhvedemarker i 2020-2021 fundet udbyttetab på i gennemsnit 15%. I dette forår var det vanskeligt at få startet vintersæden godt ud med rettidig gødning og med efterfølgende tørke. Derfor kan angreb af bygfluelarver i år forventes at betyde større udbyttetab i vintersæden end normalt, da vintersæden har haft svært ved at nå at kompensere for angrebene.



Billede 3. Rugplante med fortykkede skud som følge af bygfluens larver ("løgplanter") tidligt forår.

Lamdex har en godkendelse til mindre anvendelse til bekæmpelse af bygfluer i vintersæd i kornets st. 11-12.

Aksløbere

Angreb af aksløberens larve er et stigende problem i vintersæd og frøgræs – især på øerne. De foretrukne værtsplanter er byg og hvede, men de kan også angribe andre kornarter (dog i mindre grad havre) og mange græsser. Aksløberen kan ses fra slutningen af juni til begyndelsen af juli, hvor den æder lidt i 3-4 uger på aksene af korn og græsser uden dog betydende udbyttetab. Efter 3-4 uger går billen i sommerpause i jorden i nogle "halmstråtykke rør", som billerne selv bygger. De kommer så frem igen fra midten af august, hvor parring og æglægning sker i stubmarker, græs og tidligt såede vintersæd. Æglægningen kan fortsætte til omkring slutningen af september og til tider lidt ind i oktober. Æggene



Billede 4. Aksløberlarver æder bladene i vintersæden og planterne får et forrevet og flosset udseende.

klækker efter cirka 2 uger, hvorefter larverne æder af bladene, så planterne får et forrevet og forpjuasket udseende. De kraftigste angreb optræder, hvis det er meget varmt og tørt i sensommeren. Larverne er ikke følsomme for kulde, og de indstiller først aktiviteten, når jordtemperaturen kommer under 1°C.

Lamdex har en godkendelse til mindre anvendelse til bekæmpelse af aksløberlarver i vintersæd i kornets st. 11-12. Desuden en godkendelse til mindre anvendelse i frøgræs med én behandling ved konstateret angreb.

Snegle

På især lerjord - men også på andre jordtyper/udsatte steder i markerne - skal man være opmærksom på eventuelle angreb af snegle. Der er risiko for angreb i vinterraps, vintersæd og andre efterårssåede afgrøder. Angreb er oftest værst under fugtige forhold og efter "fugtige" forfrugter såsom vinterraps, frøgræs, kløverfrø, kløvergræs og lignende. Bund- og græsukrudt i forfrugten øger fødegrundlaget og dermed opformeringen af snegle.



Billede 5 og 6. Symptomer af angreb af agersnegle i henholdsvis vinterhvede og vinterraps.

I vinterraps æder sneglene af kim- og løvblade, mens frøene kun sjældent angribes. I vintersæd bliver både kerner og senere blade ædt. Tidlige angreb i vintersæd viser sig derfor som manglende fremspiring – pas især på rugkernerne/-markerne, da de kan blive ædt af snegle i løbet af "ingen" tid. I vinterraps er der oftest størst risiko for snegleangreb i direkte etableret raps, og her bør der uanset hvad spredes sneglekorn allerede ved etablering. Pløjer man, er det meget vigtigt, at jorden bliver godt pakket efterfølgende.

I risikoafgrøder, -marker / -områder i marker anbefales at sprede 5-7 kg/ha Ironmax Pro/Sluxx HP allerede ved såning. Hvis/når sneglekornene bliver spist vil gentagne behandlinger være nødvendige.